

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Κώστας Παπαλιώζης

Ο καπιταλισμός καθώς σπρώχνει τους αγρότες στην εκποίηση της γης τους, τους μετατρέπει σε μισθωτούς-προλετάρους.

Μαρξ

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

David Moore, Migrants arriving in Sydney, 1966

Η νέα εποχή της οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης που διατυμπάνισε συστηματικά η Δύση, πόσο ωφέλησε τα εργατικά στρώματα και πόσο τα αφεντικά;

Η ζωγραφική του Παπαλιώζη μας έδειξε από μορφολογική πλευρά, ότι το πολιτισμικό σοκ που δημιουργήθηκε η μετακίνηση από το χωριό και η εγκατάσταση στην βιομηχανική καταναλωτική πόλη, οδήγησε σε ένα πάντρεμα μεταξύ βυζαντινών αναπαραστατικών συμβάσεων με εξπρεσιονιστικά στοιχεία. Πρέπει εδώ να τονίσουμε ότι το πάντρεμα των διαφορετικών μορφολογικών στοιχείων δεν είναι τεχνικό. Δεν προήλθε ως λογική συνειδητή απόφαση. Προήλθε από μια αυθεντική ψυχική κατάσταση, όπου το άτομο καθώς βρέθηκε απότομα μέσα σ' έναν άγνωστο κόσμο, ένιωσε να γκρεμίζονται μέσα του οι τακτοποιημένες αλήθειες για τον κόσμο που του παρέιχε η γεωργική κοσμοθεωρία και η παράδοσή του.

Από την άλλη μεριά, οι εργάτες που ζωγράφιζε ο Παπαλιώζης δεν μας λένε τίποτα για το μέλλον. Ο ζωγράφος μη αντέχοντας το πολιτισμικό σοκ της καπιταλιστικής μπρόπολης, προτίμησε μετά από δέκα χρόνια παραμονής στην Αυστραλία να επαναπατριστεί και να γυρίσει στο χωριό του, γι' αυτό δεν μπορούμε να κάνουμε υποθέσεις αν θα παρέμενε στην Αυστραλία και συνέ-

χιζε να ζωγραφίζει τα επόμενα χρόνια, πως θα απεικόνιζε ψυχολογικά τους ανθρώπους που θα ζωγράφιζε. Κατά πόσο η υλική καλύτερη που πέτυχε ο μετανάστης-εργάτης έγινε εφιαλτήριο και για πνευματική καλύτερη;

Η νέα εποχή της οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης που διατυμπάνισε συστηματικά η Δύση, πόσο ωφέλησε τα εργατικά στρώματα και πόσο τα αφεντικά; Αν και ο Παπαλιώζης δεν μπορεί να μας δια φωτίσει σ' αυτό, όμως μπορούμε αυτό το ερώτημα να το υποβάλουμε εξετάζοντας τα έργα άλλων καλλιτεχνών, για να δούμε τι απαντήσεις μας δίνουν και πως τοποθετούνται στο περιβάλλον γύρω τους.

Περνώντας στον επόμενο καλλιτέχνη, τον ποιητή και φιλόσοφο Γιώργο Βασιλακόπουλο, θα δούμε πιο ανάγλυφα το πέρασμα από τις βεβαιότητες μιας αριστερής κοσμοθεώρησης, στις αβεβαιότητες που ο καπιταλισμός και η παγκοσμιοποίηση δημιουργούν για την πορεία του κόσμου.

Μέσα από την ποίηση του Βασιλακόπουλου, θα δούμε τα σημαντικά χαρακτηριστικά του καλλιτεχνικού μοντερνισμού να αντικαθιστούν τα χαρακτηριστικά ενός συμβατικού ρεαλισμού. Το πέρασμα από την μία

αναπαραστατική φόρμα στην άλλη - ειδικά σ' αυτόν τον καλλιτέχνη - έγινε μέσα από ένα τεράστιο ψυχικό αναβρασμό. Αυτά τα τονίζω, επειδή δεν πρέπει να θεωρήσουμε ότι οι αισθητικές αλλαγές προκύπτουν ως λογικά, συνειδητά ελεγχόμενες αποφάσεις. Είναι αλλαγές που φανερώνουν σύγκρουση αξιών, κατάρρευση βεβαιοτήτων και διαμόρφωση μιας νέας «μαγικής» φόρμας, η οποία στην πορεία της «σώζει» το υποκείμενο από την καταστροφή. Στον Γ. Βασιλακόπουλο όπως θα δούμε, έχουμε την εκδήλωση μιας έντονης κρίσης από το γεγονός της αποτυχίας του προγράμματος αλληλεγγύης στα πλαίσια της εργατικής τάξης στην οποία από νέος δόθηκε με την ψυχή και το σώμα του. Σε άλλους πάλι όπως στο έργο του φωτογράφου Π. Λυσιώτη, η κρίση εκφράστηκε από την υπερίσχυση της απλότητας και του υπολογιστικού υλισμού μέσα στον κόσμο. Άλλοι όπως ο ποιητής Δ. Τσαλουμάς, οδήγηθηκαν στην ειρωνεία ως άμυνα στον εκχυδαϊσμό της γλώσσας και το φόρτωμά της με μια ψεύτικη ειλικρίνεια, η οποία χαρακτήρισε τις ανεμικές λογοτεχνικές ομάδες στους αντίποδες.

Την άλλη Παρασκευή: Γιώργος Βασιλακόπουλος